

VERSLAG 2018 ECONOMISCH-HISTORISCHE ACTIVITEITEN NEHA-IISG

In de overeenkomst tussen het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) en Stichting het NEHA uit 2004 zijn vier taken omschreven die het IISG vanaf 1 januari 2005 van het NEHA overneemt en waarover het IISG aan de Stichting het NEHA verantwoording aflegt:

1. Het behouden, uitbreiden, ontsluiten en ter beschikking stellen voor onderzoek, tentoonstelling en andere doeleinden van de verzameling van het NEHA;

2. Het verrichten van economisch-historisch onderzoek;

3. Het scheppen van mogelijkheden tot publicatie van onderzoeksresultaten van economisch- historisch onderzoek en andere informatie die voor de economische geschiedenis relevant is;

4. Het bevorderen van (debat over) de economische en bedrijfsgeschiedenis in de ruimste zin van het woord door onder meer jaarlijks minstens een bijeenkomst te beleggen ten behoeve van de leden/begunstigers van het NEHA en andere belangstellenden in de economische geschiedenis.

Hieronder wordt aan de hand van deze taken gerapporteerd over het jaar 2018. Bovendien is vanaf 2017 de hechte relatie tussen IISG en het NEHA verder verankerd in de vernieuwde statuten waarin onder meer wordt gesteld dat het IISG ten doel heeft “het bevorderen van de wetenschappelijke studie van de internationale en nationale sociaaleconomische geschiedenis in de ruimste zin”. En dat het IISG dit doel tracht te bereiken door: “het uitbreiden, ontsluiten en in stand houden van een wetenschappelijke collectie op sociaaleconomisch-historisch gebied”. Bij het IISG is Jacques van Gerwen verantwoordelijk voor de acquisitie, ontsluiting en ter beschikking stelling van de economisch-historische collecties.

1. Het behouden, uitbreiden, ontsluiten en ter beschikking stellen voor onderzoek, tentoonstelling en andere doeleinden van de verzameling van het NEHA

De collectie is gericht op de economische geschiedenis van Nederland in een brede internationale context en heeft als doel de ondersteuning van het wetenschappelijk economisch-historisch onderzoek. Van oudsher heeft de NEHA-collectie drie zwaartepunten: 1) antiquarische werken en statistisch materiaal, 2) inmiddels ruim 900 manuscripten en archivalia op het gebied van handel, handelswetenschappen, nijverheid, landbouw en het bankwezen (1400-2000), en 3) publicaties van en over de Nederlandse economie en bedrijfsgeschiedenis. Bij de acquisitie van eigentijdse publicaties ligt de nadruk op de thema's global economic history, great divergence, de platform- en dataeconomie, slavernij, economische en sociale ongelijkheid, Nederlandse (en internationale) bedrijfsgeschiedenis en Nederlandse ondernemersbiografieën. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de verwerving van tweedehandsboeken, veelal verschenen in het grijze circuit, die betrekking hebben op jubilerende ondernemingen, economische belangenorganisaties zoals Kamers van Koophandel en ondernemersbiografieën. Een ander aandachtspunt vormen de papieren jaarverslagen van Nederlandse ondernemingen (tot het jaar 2000) en allerlei andere bedrijfsdocumenten zoals prospectussen.

Het jaarlijkse aankoopbudget bedraagt 25.000 euro. In het verslagjaar is het budget als volgt besteed: periodieken (30 procent), nieuwe boeken (40 procent) en antiquarische boeken

en manuscripten (30 procent). Bovendien is er een bestemmingsreserve voor incidentele grote aankopen. In het verslagjaar is daar geen beroep opgedaan. Een overzicht van verworven antiquarische boeken en manuscripten is opgenomen in Bijlage 1.

1.1. Collectie archivalia en manuscripten

Amsterdamse Beurs

2018 is wat betreft acquisities (zowel qua omvang als inhoud en diversiteit) een uitzonderlijk jaar in de geschiedenis van het NEHA. Na een grondige voorbereiding heeft op 20 maart 2019 de officiële overdracht plaatsgevonden van het Historisch Fondsenarchief van Stichting Capital Amsterdam (SCA) aan het NEHA tijdens een feestelijke gongceremonie op Beursplein 5. Deze collectie met een omvang van bijna 300 strekkende meter bevat circa 2,5 miljoen pagina's aan financieel-economische data van ruim 2.800 ooit aan de Amsterdamse beurs genoteerde binnen- en buitenlandse ondernemingen, organisaties en overheden gedurende de periode 1850-1996. Tezamen met 100 strekkende meter aan officiële prijscouranten en enige andere periodieken (1796-2009) gaat het om de meest omvangrijke acquisitie (deels bruikleen, deels schenking) in de 105-jarige geschiedenis van het NEHA. Eind 2018 hadden de SCA en het NEHA al een principe overeenkomst en konden de voorbereidingen voor de fysieke verhuizing en de beschrijving in het catalogus systeem worden voorbereid. De fysieke verhuizing van het fondsenarchief heeft op 12 maart 2019 plaatsgevonden. Dankzij de medewerking van diverse collega's is de verhuizing voorspoedig verlopen en is de collectie ook direct toegankelijk gemaakt door de conversie van een SCA-databestand naar ons catalogus systeem (<https://search.socialhistory.org/Record/ARCH04724>). Zowel intern als extern is aandacht besteed aan deze acquisitie: live tv-uitzending bij RTL-Z, nieuws op de IISG website, artikel in *Het Financieele Dagblad* op 21.3.2019.

Bibliotheek Peter Spufford

Peter Spufford (1934-2017) verbonden aan de Cambridge University was de eminence grise van de economische, sociale en monetaire geschiedenis, in het bijzonder die van de middeleeuwen en de vroegmoderne tijd. Peter Spufford (https://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Spufford) heeft Jan Lucassen, die jarenlang met hem bevriend is geweest, het genereuze aanbod gedaan om een selectie te maken uit zijn bibliotheek, waarin ook die van zijn vrouw, de bekende sociaal-historica van de vroegmoderne tijd Margaret Spufford. Op locatie (Whittlesford, Engeland) is een selectie uit de zeer omvangrijke boekencollectie gemaakt, die begin januari 2019, met het oog op een aanstaande Brexit, is afgerond. De selectie (circa 1.100) betreft hoofdzakelijk monetair-historische publicaties en internationale publicaties over de middeleeuwen en de vroegmoderne tijd.

Collectie J.C. Brezet

J.C. Brezet (Rotterdam 16 december 1915-6 januari 2018) was gedurende lange tijd verbonden aan de Erasmus Universiteit en bekleedde onder meer de functie van lector bedrijfshuishoudkunde. Na zijn pensionering promoveerde hij in 1986 aan de Rijksuniversiteit Leiden op *Micro-economische en bedrijfseconomische winstbepaling*. Zijn naam is onlosmakelijk verbonden aan zijn inspanningen om een omvangrijke collectie jaarverzamelingen bijeen te brengen. Grote delen van deze collectie, voor zover het Nederlandse ondernemingen betreft, zijn in de loop der jaren in de collecties van het NEHA

ondergebracht. Zijn archief-, documentatie- en boekencollectie collectie omvat onder meer egodocumenten, correspondentie, onderzoeksdossiers, publicaties stukken betreffende het jaarverslagenarchief, personeelsbladen 1948-1966; dossiers met fabrieksreglementen en statuten van en documentatiemateriaal over Nederlandse ondernemingen 1920-1970 (ARCH04580).

Naast het Historisch Fondsenarchief (bruikleen), officiële prijscouranten (1796-2009) (bruikleen), diverse periodieken (schenking), boeken uit de collectie Peter Spufford (schenking) en het archief J. Brezet (schenking) zijn diverse andere belangwekkende archiefcollecties en antiquarische publicaties verworven zoals onder meer archivalia van de Plantage Rust en Werk (1834-1901), het Zollverein (1834-1839) en diverse numismatische publicaties. Voor een totaaloverzicht van alle overige acquisities in 2018 zie bijlage 1.

Bedrijfsarchieven

Bemiddeling

In 2018 heeft het NEHA diverse malen een bemiddelende rol gespeeld bij het onderbrengen van bedrijfs- of economisch-historische archieven bij openbare archiefbewaarplaatsen. Hierdoor kon met name het belangrijke en omvangrijke archief van de Vereniging van de Nederlandse Groente- en Fruitverwerkende Industrie (VIGEF), waarvan de oudste documenten teruggaan tot het einde van de negentiende eeuw, bij het archief Erfgoed Leiden en Omstreken worden ondergebracht.

Toekomst bedrijfshistorische collecties

In 2018 heeft het NEHA-bestuur samen met de IISG-directeur gesproken over een weer actievere rol van het NEHA met betrekking tot bedrijfsarchieven. De gedachten gaan daarbij uit naar de totstandkoming van een open linked data platform voor bedrijfshistorische collecties in het algemeen en bedrijfsarchieven in het bijzonder. Hierover zijn twee korte notities gemaakt.¹ Deze zijn besproken op de bestuursvergadering van 17 december. Tijdens deze vergadering is besloten de plannen voor een open linked data platform gefaseerd uit te werken, te beginnen met een expertmeeting in het voorjaar van 2019.

Het NEHA is in de persoon van Joost Jonker en Jacques van Gerwen bovendien actief in diverse binnen- en buitenlandse netwerken van bedrijfshistorici (zoals Vereniging Bedrijf & Historie, Stichting Bedrijfsgeschiedenis, European Business History Association EBHA).

Ondernemers database

In het verslagjaar is de database met biografische informatie over Nederlandse ondernemers aanzienlijk uitgebreid, zie: <https://socialhistory.org/en/ondernemers>. De database bevat circa 5.000 verwijzingen naar biografische portretten van Nederlandse ondernemers vanaf de vroegmoderne tijd tot heden. Het fysiek verzamelen van deze portretten in de vorm van biografieën en lemma's in biografische woordenboeken en monografieën had speciale aandacht.

Digitalisering

¹ *De Toekomst van bedrijfshistorische collecties: welke taak heeft het NEHA in de toekomst* (November 2018), *Platform Historische Bedrijfsinformatie: virtual portal op basis van linked open data* (Amsterdam, 7 mei 2018), voorafgegaan door: *Notitie: enige reflecties op de digitale toekomst* (15 september 2017).

In juli is bericht ontvangen dat de adviescommissie van Metamorfoze positief heeft geoordeeld over ons voorstel om *Van Oss' Effectenboek* (1903-1978) en de *Gids bij de prijscourant van de Vereniging voor de Effectenhandel te Amsterdam* (1890-1992) te digitaliseren.² De *Gids bij de Prijscourant*, die verscheen van 1890 tot en met 1996 biedt informatie over iedere aan de Amsterdamse beurs verhandelde vermogenstitel, binnenlands en buitenlands, aandelen, obligaties, scrips, warrants enzovoort. Voor onderzoek naar effecten is het een onmisbare bron, omdat deze de precieze voorwaarden van uitgifte beva alsmede de daarop volgende veranderingen in voorwaarden zoals splitsing, royement en aanpassingen van de rente. Bovendien geeft de gids een beknopte informatie over de uitgevende bedrijven zoals naam en voormalige namen, activiteiten en aandelenkapitaal (Signatuur: NEHA EHB TT 50).

Van Oss' Effectenboek is een gids die aanvankelijk werd samengesteld en uitgeven door S.F. van Oss, die zelf als financier en bankier actief was. De gidsen bevatten een uitgebreide beschrijving van ongeveer twee à drie pagina's voor ondernemingen met publiek verhandelbare effecten, jaarlijks volgens een vast formaat gepresenteerd. *Van Oss* verschaft voor onderzoekers essentiële informatie, zoals balans, resultatenrekening, winstverdeling en namen van bestuurders en commissarissen (Signatuur: NEHA EHB TT 1999).

Uit praktische overwegingen is de digitalisering voor 2019 ingepland.

2. Het verrichten van economisch-historisch onderzoek

Onderzoeksprojecten

2.1 Slavernij-project

Het IISG, de VU en de Universiteit Leiden ontvingen in 2013 een NWO-subsidie voor een groot onderzoeksproject naar het economisch belang van Nederland bij de slavernij. Het project met de titel *Slaves, commodities and logistics: the direct and indirect, the immediate and long-term economic impact of eighteenth-century Dutch Republic transatlantic slave-based activities* onderzoekt het belang van de aan slavernij gerelateerde productie en handel voor de Nederlandse economie in de achttiende eeuw. Er wordt gekeken naar de directe baten van de slavenhandel en de opbrengsten van de plantages, maar ook naar de indirecte gevolgen, zoals gunstige werkgelegenheidseffecten op scheepswerven en toeleveringsbedrijven. Tevens wordt er een reconstructie gemaakt van de winsten die behaald werden op de Nederlandse export van door slaven vervaardigde koffie, suiker en tabak. De derde invalshoek betreft het verzekerings- en bankwezen en de maritieme sector, die door de Atlantische handel konden floreren. In dit onderzoek wordt daarom ook de vraag gesteld in hoeverre de ontwikkeling van de Rotterdamse haven is gestimuleerd door haar rol in de achttiende-eeuwse Atlantische economie.

In het verslagjaar is een artikel verschenen over de Frans-Nederlandse handel in suiker waarbij onder meer gebruik is gemaakt van internationale prijscouranten, archieven van suikerraffinaderijen en de koopmanshandboekjes uit de NEHA-collectie. Daarnaast is er een populair artikel verschenen over de betrokkenheid van Nederlands verzekeringswezen bij slavernij. De promotieonderzoeken zijn in de afrondende fase, en de synthese is in voorbereiding.

² Met de kanttekening tot en met 1960.

Het project is een initiatief van het IISG/NEHA. De aanvragers zijn: prof. dr. Marcel van der Linden (IISG), prof. dr. Henk den Heijer (Universiteit Leiden), prof. dr. Karel Davids (VU). Gedurende vijf jaar zijn drie onderzoekers in dit project werkzaam: Tamira Combrink (IISG), Pepijn Brandon (VU) en Gerhard Kok (Universiteit Leiden).

2.2 Laboratories of Capitalism: Naval shipyards in the Atlantic world as centers of innovation in production, administration and labor control (1720-1870) NWO Veni grant (2017-2020)

Dit project onderzoekt de raakvlakken tussen oorlogsindustrie, (gedwongen) arbeidsverhoudingen en kapitalistische ontwikkeling. Marinewerven speelden in de achttiende en negentiende eeuw een vooraanstaande rol bij de invoering van industriële productiemethoden. De grote staatsbedrijven liepen technologisch vaak voor op privé-ondernemingen. Ze maakten daarbij niet alleen gebruik van loonarbeiders, maar ook van dwangarbeiders en slaven. In het onderzoek wordt zowel gekeken naar de vraag onder welke omstandigheden de marinewerven zelf er wel of niet in slaagden de overstap te maken naar industriële productie, als naar de vraag wat de voorwaarden waren voor verspreiding van de innovaties op de marinewerven naar andere bedrijven. Dergelijk vergelijkend onderzoek kan nieuw licht te werpen op de geschiedenis van het industrieel kapitalisme. In 2018 presenteerde Pepijn Brandon zijn resultaten onder andere in Harvard waar hij een semester lang fellow was bij het Weatherhead Initiative on Global History en in verschillende sessies op het World Economic History Congress in Boston. Daarnaast werkte hij als gastredacteur mee aan themanummers van *Business History*, de *Financial History Review* en de *International Review of Social History* rond maritieme arbeid, oorlog en economie. In de zomer van 2018 werkte de Erasmus Exchange Student Ezgi Mangura twee maanden lang mee aan het project, om onderzoek te doen naar de verschuivende arbeidsverhoudingen in het Ottomaanse Imperiale Arsenal in Istanbul in de negentiende eeuw. Zij presenteerde de resultaten hiervan aan de staf van het IISG.

2.3 Diamonds in Borneo: Commodities as Concepts in Context

Tot de vroege achttiende eeuw zijn India en Borneo de enige twee plekken op de wereld waar ruwe diamanten worden gevonden. Voor de vroege periode geeft een aantal VOC-bronnen enig inzicht in de geografische en politieke situatie van het gebied op Borneo waar de diamanten gewonnen worden en in het aantal karaat dat de VOC weet aan te kopen. Wie de mijnwerkers zijn, hoe ze werken, wie de handelaren zijn en of er ook diamanten geslepen worden op Borneo, daarover lezen we in deze bronnen weinig tot niets. Rond 1720 worden er op grote schaal diamanten gevonden in Brazilië en in 1870 worden in Zuid-Afrika voor het eerst primaire mijnen ontdekt: de opbrengst is enorm. Europese handelaren verliezen Borneo zo uit het oog en daarmee verdwijnt Borneo ook uit de literatuur over de *Global Diamond Commodity Chain*. Maar dat is niet terecht zo blijkt uit een onderzoek in de Nederlands (Indische) pers uit de negentiende eeuw.

Een CLARIAH Research Pilot project (gesubsidieerd door NWO:

<https://www.clariah.nl/projecten/research-pilots/db-ccc>

) heeft Karin Hofmeester in staat gesteld om samen met postdoc Ashkan Ashkpour (beiden IISG) en in nauwe samenwerking met Martin Reynaert (Meertens Instituut), Katrien Depuydt en Jesse de Does (Instituut voor Nederlandse Taal) een methode te ontwikkelen waarmee op

een efficiënte manier het grote corpus gedigitaliseerde historische kranten van de Koninklijke Bibliotheek in Delpher doorzocht kan worden.³ Op basis van de gedigitaliseerde tekst van de *Geïllustreerde Diamantencyclopedie* is een gestructureerd lexicon gebouwd van ‘diamantermen’. Daarnaast is een gazetteer (alfabetische lijst van aardrijkskundige namen) gemaakt van historische plaatsnamen op Borneo die in verband gebracht kunnen worden met diamant. Op basis van beide lijsten zijn scripts ontwikkeld die de meta data in Delpher doorzoeken op combinaties van diamantermen en plaatsnamen. Deze zoekopdrachten leveren veel nuttige artikelen op over diamanten op Borneo.

De resultaten laten zien dat op Borneo in de negentiende eeuw nog net zoveel diamanten gevonden en verhandeld worden als in de zeventiende eeuw. Europese klanten worden niet meer bediend, Aziatische klanten des te meer. De artikelen leren ons wie de mijnwerkers zijn, waar ze vandaan komen, wat hun arbeidsverhoudingen zijn en welke technieken worden toegepast. Opvallend is dat deze beschrijvingen sterk lijken op wat we over India weten, inclusief het werken in familieverband. Slijpateliers zijn er ook nog steeds en er wordt niet alleen lokale diamant geslepen maar ook uit Zuid-Afrika geïmporteerde stenen. Dit project laat zien dat Borneo nog steeds een plaats verdient in de beschrijving van de *Global Diamond Commodity Chain*. De methode die is ontwikkeld kan uiteraard ook op andere commodities worden toegepast.

2.4 Regional industrialization in Northwestern Europe and China, circa 1800 - present

Dit door het European Research Council (ERC) gefinancierde project is op 1 september 2015 van start gegaan en duurt vijf jaar. Het project staat onder leiding van Bas van Leeuwen en wordt uitgevoerd door een onderzoeksteam van twee promovendi, een postdoc en twee onderzoeksassistenten.

Het project is gebaseerd op het gegeven dat we, vanwege een gebrek aan systematisch verzamelde historische data en regionale informatie, eigenlijk nog verbazingwekkend weinig weten over de negentiende-eeuwse Industriële Revolutie. In dit onderzoek wordt - aan de hand van datasets - veel nauwkeuriger naar de ontwikkelingen in Europese en Chinese regio's gekeken. Doel is te onderzoeken welke factoren bepaalden hoe en in welk tempo industrieën in verschillende Europese en Chinese regio's zich ontwikkelden. De onderliggende vraag is of de Industriële Revolutie in Noordwest-Europa wel zo maatgevend is voor de manier waarop andere gebieden in de wereld zich ontwikkelden.

Onder leiding van Bas van Leeuwen, is Robin Philips van december 2015 tot december 2019 als promovendus aangesteld. Zijn onderzoek richt zich op regionale patronen van industrialisatie en economische groei in België en Nederland in de periode 1820-2010. Tijdens 2015-2018, heeft Philips hiervoor databases opgesteld met betrekking tot het aantal bedrijven en de tewerkstelling in de industriële sector, onderverdeeld naar industriële sectoren en gemeenten, alsook andere variabelen van lokale economische groei in België en Nederland gedurende de negentiende en twintigste eeuw. Een onderdeel hiervan, de reconstructie van een industrietelling voor Nederland in 1896, wordt in 2019 uitgegeven in het *TSEG/Low Countries Journal of Social and Economic History* onder de titel “Construction of a Census of Companies for the Netherlands in 1896”.

Philips zal komend jaar de laatste hand aan zijn proefschrift leggen, en in het kader hiervan zijn onderzoeksresultaten presenteren op verschillende conferenties, artikelen voorbereiden

³ Karin Hofmeester, Ashkan Ashkpour, Katrien Depuydt, and Jesse de Does. 2019. ‘Diamonds in Borneo: Commodities as Concepts in Context’. In *Proceedings of Datech*. ACM, New York, NY, USA, 6 pages. https://doi.org/10.475/123_4

ter publicatie en zijn PhD proefschrift voorbereiden. Zo zitten de volgende publicaties momenteel in de pijplijn, die later in het PhD proefschrift zullen worden gebundeld:

“The effect of human capital on industrialisation in Belgium and the Netherlands during the nineteenth century”, samen met Péter Földvári (UvA) en Bas van Leeuwen (IISG/UU), eerdere versie uitgegeven als working paper in *MPRA Working Paper Series*

“A tale of two transitions: the effect of proto-industrialization on modern industrialization in 19th-century Flanders and Eastern Netherlands”, samen met Wouter Ronsijn (UGent)

“Long-Run Trends in the Location of Industry in the Netherlands and Belgium (1820-2010)”, samen met Erik Buyst (KU Leuven)

“The determinants of the location of industry in Belgium and the Netherlands during 1850-2010: factor endowments vs. market potential”, samen met Glenn Rayp (UGent), Stijn Ronsse (UGent) en Bas van Leeuwen (IISG/UU)

“Regional resilience against de-industrialization in Belgium (1970-2010)”, samen met Péter Földvári (UvA) en Bas van Leeuwen (IISG/UU).

Binnen hetzelfde project is per 1 oktober 2018 Rombert Stapel als postdoc begonnen voor twee dagen per week. Hij zal zich met name richten op de creatie en analyse van GIS kaarten.

Quantitative Economic History of China

In samenhang met bovenstaand onderzoeksprogramma is in 2015 de Quantitative Economic History of China-series van start gegaan. Dit is een serie monografieën en bundels met economisch-historische data over China vanaf circa 600 AD tot heden. Omdat de Chinese data vaak uitleg behoeven voor de Westerse lezer, bevat elk boek een uitgebreide beschrijving en analyse gevolgd door een reeks tabellen. In 2016 is deel twee met betrekking tot customs accounts gepubliceerd. In 2017 is deel drie over de landbouw tijdens de Qing dynasty landbouw uitgekomen. Voor 2019 zijn twee nieuwe delen voorzien over respectievelijk onderwijs en de regionale industrie.

De series, ge-edit door Bas van Leeuwen, Yi Xu en Peter Foldvari, wordt uitgegeven door Brill (<http://www.brill.com/products/series/quantitative-economichistory-china>). De data zullen twee jaar na publicatie vrij online beschikbaar worden gemaakt.

Publicaties

Bijlage 2 bevat een overzicht van alle in het verslagjaar tot stand gekomen economisch-historische publicaties

3. Het scheppen van mogelijkheden tot publicatie van onderzoeksresultaten van economisch-historisch onderzoek en andere informatie die voor de economische geschiedenis relevant is.

De inhoudsopgaven, artikelen en recensies van de in 2018 verschenen nummers van het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis /The Low Countries Journal of Social and Economic History (TSEG)* zijn te vinden in open access via www.tseg.nl en op papier via uitgeverij Verloren. In het jaar 2018 zijn de nummers 1 en 4 als afzonderlijke nummers verschenen, en nummer 2/3 als dubbelnummer. Er zijn 16 artikelen gepubliceerd, waarvan 9 in het Nederlands en 7 in het Engels. Naast het uitgeven van een papieren nieuwsbrief voor de abonnees is het TSEG uit oogpunt van naamsbekendheid en valorisatie ook actief op social media: Twitter en vanaf 2019 waarschijnlijk ook op Facebook.

Op 18 september is de redactie van TSEG bij elkaar gekomen voor een zogenaamde heidag, een vergadering over waar het TSEG wil staan over vijf tot tien jaar. Verschillende zaken passeerden de revue. Zo blijkt het voor TSEG zo goed als onmogelijk te zijn om bij Thomson en Reuters een impactfactor te verkrijgen. Daarvoor zou het TSEG niet alleen met de regelmaat van de klok moeten verschijnen, maar ook met alle artikelen en recensies in het Engels. Bovendien lijkt het belang van de impactfactor tanende ten gunste van golden open access, waar TSEG voor 100 procent aan voldoet, en maatschappelijke relevantie en valorisatie. Hier zou TSEG wel een grotere rol in kunnen en willen spelen, zonder het wetenschappelijk gezicht kwijt te raken. In 2019 wordt hier verder aan gewerkt.

Omdat het verblijf op het tijdschriften-platform van UOPEN tijdelijk is, wordt er reeds nagedacht over waar TSEG na die tijd ondergebracht kan worden. Samen met BMGN en EMLC is het tijdschrift betrokken bij een pilot georganiseerd door het tijdschriftplatform van de Koninklijke Bibliotheek Denemarken. De Denen zijn bereid om enkele maanden deze tijdschriften te hosten, en te inventariseren hoeveel werk en geld er mee gemoeid is om een tijdschrift op een dergelijk platform in de lucht te houden. De HuC-directie heeft laten weten geïnteresseerd te zijn zelf zo'n platform te laten ontwikkelen en de resultaten van deze pilot (die in 2019 zal plaatsvinden) worden gebruikt voor de begroting van de kosten voor een dergelijk platform.

De redactie bestond in 2018 uit: Jutta Bolt (Universiteit Groningen/Universiteit Lund, Zweden, voorzitter kernredactie), Matthias van Rossum (IISG), Jessica Dijkman (Universiteit Utrecht), Hilde Greefs (Universiteit Antwerpen), Isabelle Devos (Universiteit Gent), Yves Segers (Universiteit Leuven), Wouter Ryckbosch (Vrije Universiteit Brussel, kernredactie), Dennie Oude Nijhuis (IISG) en Astrid Verburg (IISG, redactiesecretaris, kernredactie).

4. Het bevorderen van (debat over) de economische en bedrijfsgeschiedenis in de ruimste zin van het woord door onder meer jaarlijks minstens een bijeenkomst te beleggen ten behoeve van de leden/begunstigers van het NEHA en andere belangstellenden in de economische geschiedenis.

Onder het motto *A peek at the neighbours' grass* organiseerde het NEHA in samenwerking met het IISG en het N.W. Posthumus-netwerk Economie en samenleving van de pre-industriële lage landen op 9 november een workshop waarin onderzoekers uit België en Nederland in de gelegenheid werden gesteld hun economisch en sociaal historische onderzoeksprojecten te presenteren:

Jeannette Kamp, Sanne Muurling, Ariadne Schmidt (Leiden University) *Options for unwed mothers. A comparative perspective on illegitimacy, urban institutions and female agency in early modern European towns*

Bruno Blondé (University of Antwerp) *Did the Dutch invent the 'consumer revolution'? Comparative reflections on the role of the Low Countries in material culture transitions, fifteenth-eighteenth centuries*

Marjolein Schepers (Vrije Universiteit Brussel) *Poor relief, settlement and migration in the Northern and Southern Netherlands*

Oscar Gelderblom (Utrecht University) and Joost Jonker (IISH) *Growing apart together: patterns of private debt in the Northern and Southern Low Countries, 1500-1780*;

Robin Philips, Péter Földvári, Bas van Leeuwen (IISH) *Drivers of Industrialisation: intersectoral evidence from the Low Countries in the nineteenth century*;

Wout Saelens (University of Antwerp / Vrije Universiteit Brussel) and Wouter Ryckbosch (Vrije Universiteit Brussel) *Towards an energy revolution in Flanders and Holland? Energy consumption and the industrial revolution in Ghent and Leiden (c. 1600-1850): a comparison*;

Ad Knotter (Maastricht University)
So close to each other, yet so different: ownership structures and the divergent development of the coal mining districts in the Belgian-Dutch-German borderlands in the twentieth century.

Naast onderlinge commentaren werd het algemene commentaar verzorgd door Regina Grafe (European University Institute, Firenze)

Bijzonder hoogleraarschap

In 1994 heeft het NEHA de bijzondere leerstoel ‘Bedrijfsgechiedenis inclusief de sociale aspecten’ ingesteld. Deze is gevestigd aan de UvA. Vanaf 1 januari 2012 wordt deze leerstoel bekleed door prof.dr. J.P.B. Jonker (zie bijgaand separaat verslag, Bijlage 3). Met ingang van 1 januari 2017 is zijn aanstelling met vijf jaar verlengd. Het curatorium wordt gevormd door J. Lucassen (voorzitter), prof.dr. H. van Nierop, dr. C. Lesger en dr. J. van Gerwen (ambtelijk secretaris).

Samenstelling NEHA bestuur in 2018

Prof. dr J. Lucassen, voorzitter (2021, tweede termijn), mevrouw dr. J. Dijkman, secretaris (eerste termijn 2020), drs. W. Terwisscha tot Scheltinga (2019, eerste termijn) mevrouw dr. J. Bolt (2021, eerste termijn) en prof. dr. K.J.P.F.M. Ch. Jeurgens (2021, eerste termijn).

Het bestuur van de Stichting Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief (NEHA) en het bestuur van het Unger-Van Brerofonds bestaat per 1 september 2010 uit dezelfde personen. Belangrijke doelstel van het Fonds is het mogelijk maken van publicaties op het terrein van de economische geschiedenis, de historische demografie en de sociale geschiedenis, daaronder begrepen onder meer de koloniale geschiedenis, de landbouwgeschiedenis en de vrouwengeschiedenis. Daarnaast is het Unger-Van Brero Fonds betrokken bij bijzondere leerstoelen op het terrein van de sociaal-economische geschiedenis. Het fonds subsidieert abonnementen van promovendi en postdocs op het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis/ The Low Countries Journal of Social and Economic History*. Dit gebeurt via het N.W. Posthumus Instituut, de onderzoekschool op het terrein van de economische en sociale geschiedenis.

Beide stichtingen streven coördinatie en wederzijdse versterking van activiteiten met betrekking tot de economische geschiedenis na. De stichtingen - ieder met eigen doelstellingen en middelen - zijn statutair verder geheel onafhankelijk van elkaar. <http://www.unger-vanbrerofonds.nl/>. Beide stichtingen hebben een ANBI-status.

Samenstelling Raad van Advies in 2018

Dr J. Barendregt (2016-2019, derde termijn), prof.dr. E. Homburg (2017-2020, eerste termijn), dr. B. Gales (2018-2021, eerste termijn), prof. dr A. Janssens (2018-2021, derde termijn), prof. dr H. de Jong (2015-2018, tweede termijn), drs A. Jongerius (2018-2021, tweede termijn), dr J. Mooij (2018-2021, tweede termijn), dr N. Wellink (2017-2020, eerste termijn).

Op 22 juli is dr Ferry de Goey overleden. Vanaf 2011 maakte hij deel van de Raad van Advies van het NEHA. Ferry de Goey heeft een substantiële bijdrage geleverd aan de verwetenschappelijking en internationalisering van het bedrijfshistorisch onderzoek in Nederland op verschillende niveaus. Hij was samen met H.H. Vleesenbeek (1940-1995), de eerste hoogleraar bedrijfsgeschiedenis in Nederland, een van de drijvende krachten achter het in 1984 opgerichte Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis (CBG) verbonden aan de Erasmus Universiteit. In de Nederlandse context heeft De Goey eveneens in diverse rollen een heel actieve rol gespeeld op het terrein van de economische, bedrijfs- en ondernemersgeschiedenis. Zo was hij redactielid van het *Jaarboek voor geschiedenis van Bedrijf en techniek* (1992-1993). Na de fusie van dit jaarboek met het *NEHA Jaarboek voor Economische en sociale geschiedenis* was hij vanaf 1994 tot 2002 redactielid voor het *NEHA Jaarboek voor economische, bedrijfs- en techniekgeschiedenis* (vanaf 1998 als voorzitter).

Naast zijn omvangrijke onderwijstaken besteedde De Goey veel tijd aan onderzoek. Gedurende de jaren 1998-2003 was hij onderzoeksdirecteur samen met Jan Willem Veluwenkamp van het onderzoeksprogramma 'Entrepreneurship and institutions in a comparative perspective, 1500-2000' van het N.W. Posthumus Instituut. Tegelijkertijd was hij van 2001-2003 co-supervisor van het NWO/FWO onderzoeksprogramma 'Rotterdam-Antwerp, a century and a half of port competition in the Rhine, Scheldt and Meuse Delta'. Aansluitend was hij een actief lid van het onderzoeksproject BINT (Bedrijfsleven in Nederland in de Twintigste eeuw) 2002-2015. Samen met Jacques van Gerwen schreef hij het deel over Nederlandse ondernemers. In besprekingen van conceptteksten van de andere onderzoek collega's had hij altijd een actieve en constructieve inbreng. Daarnaast was Ferry nauw betrokken bij onder meer de Stichting Bedrijfsgeschiedenis en de uitgave van het meerdelige overzichtswerk Biografisch Woordenboek van Nederlandse Ondernemers. Bedrijfshistorisch onderzoek met een conceptuele, comparatieve aanpak, en in een brede – bij voorkeur interdisciplinaire – context is de rode draad in zijn omvangrijke wetenschappelijke werk. Ferry de Goey was een gedreven, creatieve en veelzijdig historicus met een indrukwekkende staat van dienst.

Bijlage 1 Aanwinsten

Archivalia

Zollverein

Manuscripts and printed material relating to the origins of the Zollverein, and its relationship with the Netherlands (Netherlands and Berlin, c. 1834-1839).

This comprehensive archive documents the early years of the German Customs Union or Zollverein, established in 1834, and in particular, the negotiations entered between the Union and the Netherlands in preparation for the trade agreement that was to be established between the two in 1839. The archive includes manuscript copies of letters written by the Dutch foreign minister; printed and manuscript accounts of the Dutch trade in all manner of goods, from cotton and flax to wines, medicines, lead and other natural resources, timber, leather, and foodstuffs, detailing both quantities and the duties imposed on them under different regimes, whether shipped by sea or by land; a lithograph report by the Amsterdam Chamber of Commerce from April 1834 detailing the Chamber's attitude to the customs union, and its approach to future negotiations; and elaborate manuscript volumes detailing the effect of the customs union on the Netherlands and the anticipated economic impact of the 1839 trade agreement, both in reports and letters from Berlin and Amsterdam. In addition, manuscript reports on the state of merchandise transport on the Rhine (with goods ranging from books to furniture), and accounts of the doubts raised about the impact of treaties between the Netherlands and the German states on trade with the United Kingdom (ARCH04736).

Aankoop Edmund Brumfitt

Voordrachten gehouden door J. Dekker Azn. in vergaderingen v/d Arbeidersvereniging Help U Zelfen te Zaandam, Vereniging tot Heil van 't volk te Zwolle, Vereniging voor Volksbelang te Goes in de jaren 1869, 1870, 1871 (ARCH04555/113).

Aankoop veiling Burgersdijk & Niermans

Plantage Rust en Werk in Suriname, 1834-1901

De plantage Rust en Werk werd rond 1750 gebouwd door Wigbold Crommelin, die in 1749 in Suriname aankwam als commandant van de Nederlandse troepen; een van de eerste eigenaren was Pieter Constantijn Nobel, die de plantage liet leiden door de beheerder J.F. Andree; Theodor Gülcher werd de eigenaar in 1808; Rust en Werk was aanvankelijk een koffieplantage, maar geleidelijk werd overgeschakeld op katoen; Rust en Werk groeide uit tot een van de meest welvarende katoenplantages in Suriname; na de dood van Theodor Gülcher nam zijn eerste zoon, Pieter Constantijn, de plantage over en vervolgens zijn neef Jan Marie; in de tussentijd was de katoenplantage overgestapt op suiker; de familie Gülcher had goede contacten met suikerbedrijven in Nederlands-Indië en verwierf aldus professionele kennis; in 1934 kwam echter het einde en het bedrijf werd geliquideerd; Rust en Werk fuseerde met andere plantages in 1947 en de cacao werd decennia lang geproduceerd voor de Rotterdamse snoepfabrikant Jamin; een van de belangrijke thema's in de correspondentie is de afschaffing van de slavernij in Suriname in 1863; echte vrijheid betekende dit voorlopig niet; 'Staatstoezicht' gedurende tien jaar volgde; jaren waarin plantageslaven als contractarbeiders op de plantages moesten werken; de voormalige slaven waren contractarbeiders voor één, twee of drie jaar op een plantage naar hun keuze; de planters waren verplicht de arbeiders onder staatscontrole te voorzien van leefruimte, medische voorzieningen en een stuk grond; na deze tien jaar eerder waren de slaven vrij; meerdere brieven uit 1872 pleiten voor het 'bestellen' van contractarbeiders uit Barbados en Bengalen. Na de Surinaamse onafhankelijkheid kocht de Surinaams-Joodse boer Armand van Alen de plantages van Jamin. De plantagegronden waren inmiddels verwaarloosd en deels in moeras of oerwoud veranderd. Megaboer Van Alen runt anno 2018 op 80-jarige leeftijd een veeteeltbedrijf met 5800 stuks runderen en 100 man personeel. Het bedrijf is volledig gericht op de binnenlandse markt en heeft de ambitie verder uit te breiden (ARCH04720).

Aankoop Veiling Bubb Kuyper

Acht overeenkomsten van verzekering afgesloten tussen de Vereniging Pensioen-Risico te Amsterdam en de Centrale Bond van Scheepbouwmeesters in Nederland (Cebosine) op naam van Jacob Bakker (1924-), P.J. Bos (1919-), H. Daams (1918-), Pieter Groot (1905-), F.J. ter Haar (1920-), A.M. Kooijman (1921-), I.G.L. Spelbrink (1918-), P. van der Veer (1893-) (ARCH04555/99)

Schenking Netherlands Maritime Technology (via het Maritiem Museum te Rotterdam)

Spaarbankboekje van Margaretha Maria Niekerk (2.9.1897 Schoonhoven- 29.11.1973 Hilversum) bij de Spaarbank Schoonhoven, 1 document (ARCH04555/100)

Schenking N. van Walsum

Jaaroverzichten met maandelijks huishoudelijke uitgaven over de periode 1988-2016. (ARCH04555/101).

Schenking mevrouw G.T. Dekker

Zeven kas/huishoudboekjes van Pieter Vroon (1905-1984), mandenmaker in Ameide met loonstaten en werktekeningen van manden voorzien van maten met enkele losse documenten zoals een loonzakje. De zeven boekjes hebben betrekking op de periode 1925-1970. Bovendien een overdruk van een artikel geschreven door Bram Vroon Pzn, "Werk en inkomen van een Ameidense mandenmaker in het tweede en derde kwart van de twintigste eeuw (1925-1970)", in: Nieuwsblad Historische Vereniging Ameide en Tienhoven, jrg 20, september 2009. (ARCH04555/102)

Schenking A. Vroon

18th-century Dutch notarial acts (dated between 1747-1760) with Dutch manuscript text, all related to various members of the Dutch Van Alphen-family and their plantation Crawassibo (near the Commewijne River) in Surinam and several other documents amongst others one

notarial act with signatures (& wax seals) of Pieter van Alphen, Mr. Daniël van Alphen Dzn., Mr. Nicolaas van Alphen & Mr. Pieter van Dorp Jzn (ARCH04555).

Aankoop Veiling Van Stockum

Numismatische handschriften bestaande uit een cahier waarin de nummering overeenkomstig Gerard van Loon gevolgd wordt. De in het bezit zijnde stukken worden hierin vermeld. Er worden ook nog enkele stukken vermeld uit de periode van na het standaardwerk door Van Loon. Daarnaast een verzamelband met een zeer gevarieerde inhoud, bestaande uit:

Een handgeschreven notitie van een veiling van de verzameling van J.G.Holtzhey, 'muntmeester van de provinciale munt te Utrecht, medailleur en lid van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem'. Verwezen wordt naar een in 1755 gedrukte catalogus, waarin de door M. en J.G. Holtzhey vervaardigde penningen vermeld staan.

Een notitie van de munten van Lodewijk Napoleon die door Holtzhey ontworpen zijn.

Overzichtslijsten per jaartal met beschrijvingen van penningen.

Blindpregen van diverse penningen.

Diverse originele 'Verklaaringe ener Medaille', zijnde beschrijvingen van een penning die indertijd gediend hebben als 'reclamemateriaal', met vermelding van prijzen e.d.

Een negentiende-eeuwse lijst met penningen op naam van Napoleon, zoals deze verkrijgbaar waren bij een Brusselse juwelier. Diverse correspondentie en notities (ARCH04737).

Aankoop Veiling Schulman

Diverse, voornamelijk negentiende-eeuwse documenten met betrekking tot de muntslag en wisselwaarde van de diverse gangbare stukken. Daarnaast enkele moderne boekjes toegevoegd betreffende de Nederlandse muntslag (ARCH04738).

Aankoop Veiling Schulman

Trips rounds the world through the stereoscope, New York 1889-1903

Underwood & Underwood, *Trips rounds the world through the stereoscope*, 2 Vols., New York, London, Toronto and Ottawa, Kansas. 74 stereoscopische foto's in een doos, waarvan 71 secundair genummerd, nr.1-53, 55-72. De firma Underwood & Underwood publiceerde vanaf 1881 stereoscopische foto's in Ottawa, Kansas, en verhuisde in 1891 naar New York. Vanaf ca. 1900 werden dozen foto's met een thema uitgegeven, zoals hier kennelijk toerisme (COLL00591).

Schenking Peter Spufford

Archivalia van de NV Verenigde Nederlandse Kleermakerijen Gebroeders Ibelings, hofleverancier van maatkleding en uniformen, opgericht in 1876 met vestigingen in Amsterdam, Den Haag, Breda, Utrecht, Groningen en Leeuwarden: een groot aantal notariële aktes, eigendomsbewijzen die teruggaan tot het midden van de 18^e eeuw, statuten, jaarverslagen, verzekeringspolissen, foto's van directie, personeel en winkelpanden, ontwerptekeningen en -foto's en reclamemateriaal (ARCH04735).

Schenking Ch. J. van den Broek.

Huishoudboekjes en balansen van H.B. Struivig de Groot (1874-1963) (ARCH04739)

Schenking mevrouw B. van Joost

Twee handelscatalogi van de IJzergieterij Gebrs. Hamers & A. Janssens, Maastricht, -Lith. en Typ. der Maastrichtse Stoomdrukkerij (dunne deel) / Lith. H. Rücker(-Rietjens), Roermond of Koninklijke Nederlandse Steendrukkerij, Den Haag (dikke deel), z.d. (ca. 1890) (ARCH04555/108-109).

Schenking

Brief gericht aan Raymond Desplos, gedateerd 6 juni 1773, aanvulling op het archief Collection Raymond & Cie, Negociants a Bordeaux (ARCH04279)

Schenking Stads Archief Duren (Duitsland)

Drie foto's van Pieter Bakels (1862-1925), Nederlandse ondernemer die gedurende de periode 1890-1912 in China een goudmijn probeerde te exploiteren (ARCH04555/110).

Aankoop Krul Antiquarian Books

Afschriften van akten en statuten en reglementen van Algemene Vereniging van Naaimachinehandelaren en documenten betreffende de Stichting Goed Speelgoed (ARCH04555/111-112).

Programma 60-jarig bestaan (1900-1960) en akten, statuten en huishoudelijke reglementen van de Nederlandse Bond van Woninginrichters uit de periode 1950-1979 (ARCH04555/111-112).

Schenking mevrouw Ellen Rozendal

Twee achthoekige reclames (karton) voor Carisborg Bruinkoolbriketten met als tekst 'Carisborg Bruinkool-Briketten in brandhout verpakt' en 'Nederlandsche Bruinkoolbriketten zijn goed en goedkoop, zindelijk en zuinig'. Z.j.

Statuten en huishoudelijk reglement der Coöperatieve Vereniging 'Amsterdamsche Huidenclub' G.A. Opgericht 9 april 1902. Met tal van aantekeningen en doorhalingen. Met Bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant 6 juli 1938 betreffende statutenwijziging. 1935, 1938 (ARCH04555/104).

Schenking Bouwe Hijma

Blauwe map inhoudende: een brief in hs. door J.A. Philipse (1 Nov. 1847) en door hem ondertekend inzake financiën m.b.t. Fondsen Grootboek Frankrijk + wisselkoersen London. 27 Okt. 1846 + een groot aantal bladen met beursgenoteerde publicaties door o.a. Jacques Bresson en Th.-C. Delamarre met bankkoersen 1844-46 aan de Beurs te Parijs + idem wisselkoersen aan de Beurs te Brussel, Frankfurt en van de Beurshandelaar Mendes de Leon & Co met ingevulde koersen in handschrift (ARCH04555/114).

Aankoop Zwiggelaar

Electrische Drukkerij en Kantoorboekenfabriek v.h. J.J. Arnd en Zonen. "Quitantiën 1894

Circa 200 binnen- en buitenlandse kwitanties (vnl. Amsterdam) uitgeschreven aan het bedrijf, grotendeels voorgedrukt en met de hand ingevuld met stempels, zegels, handtekeningen, enkele volledig in manuscript.

Betreft de kwitanties van 20 juli tot 7 augustus en van 7 september tot 5 oktober 1894 van o.a. A.J. Polak & Zonen, C. Becher en Zoon ("Visserij-Artikelen, Touw- en Borstelwerk"), C. Fisher (meubelfabriek), Haustedt & Van Bommel ("Photochemigraphische Kunst-Inrichting"), Horn & Boom, H. Bootz, Max Krause (Londen), Meijer & Couvee Papierhandel, G. Gompén Leder en Wasdoek, Amsterdamsche Gasfabrieken, De Amsterdamer, G. Krop en H. Ochse Papierhandelaren, C.G.A. Corveij (papier), Pharmaceutische Handelsvereniging, Peck & Co., W. Beien & Co IJzer- en Staalwaren, Emil Hoesch, Société Anonyme L'Union des Papeteries, Johann Faber, Adr. Koller Boekhandelaar, Allert de Lange Boekhandelaar-Uitgever, De Gruter's Stores, Amsterdamsche Lettergieterij, Lutkie & Smid, Twentsche Bankvereniging B.W. Blijdenstein & Co. en The American Lead Pencil Co (ARCH04555/115-116).

Aankoop Zwiggelaar

Drie documenten betreffende de Internationale Koloniale en Uitvoerhandel Tentoonstelling van 1883 (ARCH03798).

Schenking drs. J. Kruijff

Boeken en gedrukten

Chin Ting Ch'ien Lu. i.e. - Record of Chinese Coins, published under Imperial Instructions [in Chinese]. Was prepared by the Minister of State, in accordance with an Edict issued by the Emperor Kien Lung, in the 15th year of his reign (1750). Signed. Ningpo January 1880. Li Kuei.

An extremely scarce complete set on Chinese numismatics with hundreds of illustrations. The work comprises 4 volumes and contains 16 chapters. The first thirteen chapters consist of a detailed chronological catalogue of the Currency of the Empire, from the reign of Fuh-hi (B.C. 2952) to that of Ch'ung-chen (1644 AD), the last monarch of the Ming Dynasty. The fourteenth chapter is an account of the various coins of contiguous countries. The concluding chapters are devoted to medals with felicitous inscriptions, peculiar or remarkable coin, amulets, and charms. The work contains facsimile illustrations of all the coins in the collection arranged to dynasties in the Imperial Treasury, accurately copied in respect of their different sizes, shapes, legends, ornamentation, fineness or coarseness. It is the most complete and excellent of all Chinese books on numismatics, from the earliest times.

Aankoop Antiquariaat Theo de Boer

Den grooten Brugschen Compoir Almanach voor het jaar 1786 (Brugge, Joseph de Busscher, 1785). Bijgebonden: *Taryf der goude en zilvere specien met hunne evaluatien volgens de laetste placaeen* (Brugge, idem, 1783), *Nieuwe Vaderlandsche Almanach voor het jaar 1787* (Amsterdam, Arend Fokke, 1786).

Aankoop Veiling Zwiggelaar

C. Noback, *Vollständiges Handbuch der Münz-, Bank- und Wechselverhältnisse aller Länder und Handelsplätze der Erde* (Rudolstadt, 1833) Dritte Abteilung (von 3). Getreue Abbildungen der vornehmsten Gold-, Platina- und Silber-Münzen aller Länder.

Aankoop Veiling Schulman

Amerikanische Reiseskizzen. Berichte der Teilnehmer des „Coaltar-Trip“ im Herbst 1912 zusammengestellt von Berthold Rassow. Als Manuskript gedruckt (Leipzig: Spamersche Buchdruckerei 1913).

Holländische Aktienwerte, (Amsterdam Herausgegeben von H. Albert de Bary & Co, 1942).

Franz Loeher, *Eine Eisenbahneröffnung im Nordwesten Amerika's. Nach brieflichen Mittheilungen* (Stuttgart, 1855).

Manuel Saitzew, *Die volkswirtschaftlichen Aufgaben und die wirtschaftspolitische Behandlung der Eisenbahnen. Ein Beitrag zur Beurteilung des Wettbewerbes zwischen Eisenbahn und Automobil* (Bern, Librairie-Edition, 1932).

Gustav Bender, *Die Buchführung im Bankgeschäft unter besonderer Berücksichtigung der Handelsgesetzgebung nebst einem Anhang über die Amerikanische Buchführung und einer ausführlichen Anleitung zur Anfertigung der Kontokorrente. Unterweisung zum Selbstunterricht.* Vierte vollständig neubearbeitete Auflage (Berlin: Verlag von C. Regenerhardt, 1897).

Aankoop Antiquariat Hohmann

De plaats van de katoenindustrie in de EEG I, II en III / Centraal Bureau van de Nederlandse KRL, 1959-1960.

Productie en export van de katoenindustrie in Hongkong / Centraal Bureau van de Nederlandse KRL, 1961.

Mededelingen van het Centraal Bureau van de Nederlandse KRL, 1962.

Schenking mevrouw Ellen Rozendal

Een groot aantal jaarverslagen en gedenkboeken verworven door schenking en aankoop. Schenking onder meer van Giel van Hooff (Stichting Historie der Techniek te Eindhoven).

Jaarverslagen van de Coöperatieve Roermondsche Fruit-, Groenten- en Aardappelveiling G.A. 1944-1973.

Henzo 1956-1996. Roermond, 1996, 40 p. Beknopte Geschiedenis van de fotoalbumfabriek "Henzo" te Roermond in album-vorm met originele foto's.

Aankoop

Diverse bankhistorische publicaties uitgegeven door de European Association for Banking and Financial History (EABH).

Schenking Piet Geljon

BIJLAGE 2 PUBLICATIES

Dit is een overzicht van in het verslagjaar verschenen economisch-historische publicaties.

Working for Oil: Comparative Social Histories of Labor in the Global Oil Industry

Atabaki, T. (ed.), Bini, E. (ed.) & Ehsani, K. (ed.) 2018 New York: Palgrave Macmillan, 430 p.

Up and Down the Chain: Sugar Refiners' Responses to Changing Food Regimes

Bosma, U. 2018 *Navigating History: Economy, Society, Knowledge and Nature: Essays in Honour of Prof. Dr C.A. Davids*. Brill, Leiden Boston, p. 249-272 23 p. (Library of Economic History)

The Global Detour of Cane Sugar: from Plantation Island to Sugarlandia

Bosma, U. 2018 *Global Labour Relations and Economic Institutions*. Hofmeester, K. & De Zwart, P. (eds.). Amsterdam University Press

Introduction: Maximising revenues, minimising political costs: Challenges in the history of public finance of the early modern period

Brandon, P., Marjolein 't Hart and Rafael Torres-Sánchez *Financial History Review*, 25:1 (2018), p. 1-18

The whole art of war is reduced to money. Remittances, short-term credit and financial intermediation in Anglo-Dutch military finance, 1688–1713

Brandon, P., *Financial History Review*, 25:1 (2018), p. 19-41

War, taxes and finance in the long eighteenth century

Brandon, P., Marjolein 't Hart and Rafael Torres-Sánchez (red), Special Issue, *Financial History Review*, 25:1 (2018)

War and Economy: Rediscovering the Eighteenth-Century Military Entrepreneur

Pepijn Brandon, Marjolein 't Hart and Rafael Torres-Sánchez, *Business History*, 60:1 (2018) p. 4-22
'The Business of War', Special Issue, *Business History*, 60:1 (2018)

The armed forces

Brandon, P., in: *The Cambridge Companion to the Dutch Golden Age*. Janssen, G. & Helmers, H. (eds.). Cambridge University Press, 2018, p. 69-86

With the name changed, the story is about you!: Connections between slavery and "free" labor in the writings of Marx

Brandon, P., in: *The Life Work of a Labor Historian: Essays in Honor of Marcel van der Linden*. Bosma, U. & Hofmeester, K. (eds.). Leiden / Boston: Brill, 2018, p. 47-70

Golden Age

Brandon, P., *Krisis : Journal for Contemporary Philosophy*, 38:2, p. 67-69

VOC

Brandon, P., *Krisis : Journal for Contemporary Philosophy*, 38:2, p. 165-167

'Marx' Kapitaal in Nederland: Een vertaal- en receptiegeschiedenis naar aanleiding van twee verjaardagen'

Brandon, P., *TPEdigitaal*, 12:2 (2018), p. 1-17

Das materielle Erbe von Karl Marx

Brandon, P., In *Karl Marx 1818-1883: Leben. Werk. Zeit*. Bouvier, B. & Auts, R. (eds.). Trier: Konrad Theiss Verlag, 2018, p. 36-45

‘The whole art of war is reduced to money’: remittances, short-term credit and financial intermediation in Anglo-Dutch military finance, 1688–1713

Brandon, P. 10 Apr 2018 In : *Financial History Review*. 25, 1, p. 19-41 1

Navigating History: Economy, Society, Knowledge, and Nature. Essays in Honour of Prof. Dr. C.A. Davids

Brandon, P. (ed.), Go, S. (ed.) & Verstegen, W. (ed.) Oct 2018 Leiden / Boston: Brill. (Library of Economic History; vol. 11)

Preface

Brandon, P., Sabine Go en Wybren Verstegen, in: *Navigating History: Economy, Society, Knowledge, and Nature. Essays in Honour of Prof. Dr. C.A. Davids*. Brandon, P., Go, S. & Verstegen, W. (eds.). Leiden / Boston: Brill, 2018, p. xi-xiv

With the Power of Language and the Force of Reason: An Amsterdam Banker's Fight for Slave Owners' Compensation

Brandon, P., en Karin Lurvink, In *Navigating History: Economy, Society, Knowledge, and Nature. Essays in Honour of Prof. Dr. C.A. Davids*. Brandon, P., Go, S. & Verstegen, W. (eds.). Leiden / Boston: Brill, 2018, p. 228-248

Oorlogskapitalisme in de Nederlandse "Gouden Eeuw"

Brandon, P. 2018 *Geschiedenis aan de Zuidas: Essays van VU-historici*. Van Lieburg, F. (ed.). Amsterdam: Prometheus, p. 74-81

From French harbours to German rivers: European distribution of sugar by the Dutch in the eighteenth century

Combrink, T. 31 Jan 2018 *La diffusion des produits ultra-marins en Europe (XVIIe-XVIIIe siècles)*. Villeret, M. & Martin, M. (eds.). Presses Universitaires de Rennes

Oei Tiong Ham Concern, a major Chinese trading firm

Hijma, B. 2018 In : *On the Waterfront: newsletter of the Friends of the IISH*. 35, p. 8-10 3 p.

Knowledge, Technique, and Taste in Transit: Diamond Polishing in Europe, 1500–1800

Hofmeester, K. M. 2018 *Gems in the Early Modern World Materials, Knowledge and Global Trade, 1450–1800*. Palgrave Macmillan, p. 281-308

Public Functions, Private Markets, Credit Registration by Aldermen and Notaries in the Low Countries, 1500-1800

Jonker, J., Gelderblom, O. & Hup, M. 2018 *Financing in Europe, Evolution, Coexistence and Complementarity of Lending Practices from the Middle Ages to Modern Times*. Lorenzini, C. & Lorandini (eds.). Palgrave Macmillan, p. 163-194 31 p.

Society notaris en Nederlandse bank lieten de zon opkomen op belastingparadijs Curaçao

Jonker, J. & van Beurden, T. 27 Dec 2018

Hoe Curaçao een belastingparadijs werd

Jonker, J. 26 Nov 2018

Goed Geld. De geschiedenis van de Nutsspaarbank

Looijesteijn, H. & Willems, W. 2018 Amsterdam: Boom uitgeverij. 272 p.

Monument van spaarzaamheid. De spaarbank van het Nut

Looijesteijn, H. 2018 In : Haagse Historie. 1, 8, p. 21-25 5 p.

Funding Almshouses in Richmond upon Thames: Charity in the Past – Social Action in the Future?

Looijesteijn, H. 2018 *Community Life in Richmond's Almshouses*. Richards, C. (ed.). Blurp, p. 118-131 13 p.

Deep monetization in Eurasia in the long run

Lucassen, J. M. W. G. 2018 *Money, Currency and Crisis: In Search of Trust, 2000 BC to AD 2000*. van der Spek, R. J. & van Leeuwen, B. (eds.). Routledge, p. 55-101 46 p.

Labour and deep monetization in Eurasia, 1000 to 1900

Lucassen, J. M. W. G. 2018 *Colonialism, institutional change, and shifts in global labour relations*. Hofmeester, K. & de Zwart, P. (eds.). Amsterdam University Press, p. 327-360 33 p.

In memoriam Prof. Dr. Peter Spufford (1934-2017)

Lucassen, J. M. W. G. 2018 In : jaarboek voor Munt- en Penningkunde. 2017, 104, p. 166 168 p.

Peter Spufford (Hutton Som 1934 – Whittlesford Cambs 2017)

Lucassen, J. M. W. G. & Bert van Beek, V. B. 2018 *Toonaangevende numismaten voor de Nederlanden (1500-heden)*. Gerritsen, H., van Herwijnen, A. & Nissen, T. (eds.). Amsterdam: Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde, p. 45

Vijf eeuwen migratie. Een verhaal van winnaars en verliezers

Lucassen, L. & Lucassen, J. M. W. G. 10 Jun 2018 Amsterdam: Atlas Contact. 365 p.

Vluchtelingen in het land van dominees en kooplieden

Lucassen, L. 31 Jul 2018 In : WO2. Onderzoek Uitgelicht. 8, 5

Introducing coinage: Comparing the Greek world, the Near East and China

Mooring, J. A., van Leeuwen, B. & van der Spek, R. J. 2018 *Money, Currency and Crisis: In Search of Trust, 2000 BC to AD 2000*. Oxon and New York, p. 132-148 17 p. (Routledge Explorations in Economic History)

Les entreprises des séfarades, Hollandais et Portugais dans l'Atlantique sud, 1590-1670

Ribeiro da Silva, F. 2018 *Une Europe des affaires (XVIe-XVIIIe siècles): Mobilités, échanges et identités*. Priotti, J-P. & Haan, B. (eds.). Bruxelles: P.I.E. Peter Lang, Vol. 4, p. 219-242 (Histoires des Mondes Moderns; vol. 4)

Windows of Global Exchange: Dutch ports and the slave trade, 1600-1800

Ribeiro da Silva, F. & Antunes, C. 2018 In : International journal of maritime history. 30, 3, p. 1-20

The Portuguese Slave Trade between the 'Estado da Índia' and Lisbon: Numbers, People, Business

Ribeiro da Silva, F. 2018 *tbc*. Wiesbaden: Harrassowitz, Vol. 15, (East Asia Maritime History)

Wie was N.W. Posthumus eigenlijk?

Sanders, H. A. 2018 *30 Jaar N.W. Posthumus Instituut 1988-2018*. N.W. Posthumus Instituut, p. 32-39

Posthumus and his postwar activities

Sanders, H. A. 2018 In : On the Waterfront: newsletter of the Friends of the IISH. 36, p. 15-16

Publishing ideas: The factors determining the number of book titles

Van Leeuwen, B., Plopeanu, A. & Foldvari, P. (2018).. *Acta Oeconomica*, 68(3), 443-466.

Urbanization in China, ca. 1100-1900.

Xu, Y., van Leeuwen, B. & van Zanden, J.L. (2018). *Frontiers of Economics in China*, 13(3), 639-664.

中国工业转型需要新红利 (The key for the structural transformation of Chinese industry is the change from labour to human capital).

Van Leeuwen, B. & Xu, Y. (2018), *财经国家周刊/Cai Jing Guo Jia Zhou Kan/China Financial Weekly*, 5(214), 2 p.

Stagnation is Silver, but Growth is Gold: China's Silver Period, circa 1430-1935,

Xu, Y. & Van Leeuwen B. (2018) In: van der Spek, R.J. & van Leeuwen, B. (eds.). *Money, Currency and Crisis: In Search of Trust, 2000 BC to AD 2000*. Oxon and New York: Routledge, pp. 267-284.

Money, Currency and Crisis: In Search of Trust, 2000 BC to AD 2000

van der Spek, R. J. (ed.) & van Leeuwen, B. (ed.) 2018 Oxon and New York: Routledge. 378 p. (Routledge Explorations in Economic History)

Money and Trust

van der Spek, R. J. & van Leeuwen, B. 2018 *Money, Currency and Crisis: In Search of Trust, 2000 BC to AD 2000*. van der Spek, R. J. & van Leeuwen, B. (eds.). Oxon and New York: Routledge, p. 1-12 12 p. (Routledge Explorations in Economic History)

The introduction of coinage in the Seleucid Empire and the Euro in the European Union: A comparison of stock and velocity

van Leeuwen, B., Iossif, P. & Földvári, P. 2018 *Money, Currency and Crisis: In Search of Trust, 2000 BC to AD 2000*. van der Spek, R. J. & van Leeuwen, B. (eds.). Oxon and New York: Routledge, p. 149-164 16 p. (Routledge Explorations in Economic History)

Conclusion: In search of trust

van Leeuwen, B. & van der Spek, R. J. 2018 *Money, Currency and Crisis: In Search of Trust, 2000 BC to AD 2000*. van der Spek, R. J. & van Leeuwen, B. (eds.). Oxon and New York: Routledge, p. 346-357 12 p. (Routledge Explorations in Economic History)

Changing Tides: Maritime Labour Relations in Europe and Asia

van Rossum, M. 2018 *Colonialism, Institutional Change, and Shifts in Global Labour Relations*. Hofmeester, K. & Zwart, P. (eds.). Amsterdam: AU Press, p. 239 264 p.

Dutch East India Company in Asia, 1595-1811

van Rossum, M. 2018 *A Global History of Convicts and Penal Colonies*. Anderson, C. (ed.). London

The Carceral Colony: Colonial Exploitation, Coercion, and Control in the Dutch East Indies, 1810s-1940s

van Rossum, M. Aug 2018 In : *International Review of Social History*. 63, p. 65-88

State Economy and the Great Divergence. Chinese Translation with new Introduction

Vries, P. 15 Dec 2018 CITIC PUBLISHING BEIJING. 585 p.

A very brief history of economic globalisation

Vries, P. 01 Dec 2018 *Handbook Geographies of Globalisation*. Kloosterman, R. (ed.). Edward Elgar Publishing Ltd., p. 17-42 26 p.

Europe in the world, 1500-2000

Vries, P. 01 Nov 2018 *Global Economic History*. Riello, G. & Roy, T. (eds.). London: Bloomsbury Publishing, p. 299-318 20 p.

Stagnation is silver, but growth is gold: China's silver period, circa 1430-1935

XU, Y. & van Leeuwen, B. 2018 *Money, Currency and Crisis: In Search of Trust, 2000 BC to AD 2000*. van der Spek, R. J. & van Leeuwen, B. (eds.). Oxon and New York: Routledge, p. 267-284 18 p. (Routledge Explorations in Economic History)

Urbanization in China, ca. 1100–1900

XU, Y., van Leeuwen, B. & van Zanden, J. L. 2018 In : *Frontiers of Economics in China*. 13, 3, p. 322-368 46 p.

Coin Production in the Low Countries: Fourteenth Century to the Present

Zuijderduijn, J., Stapel, R. J. & Lucassen, J. M. W. G. Dec 2018 In : *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis*. 15, 2/3, p. 69-88

BIJLAGE 3 Bijzondere NEHA leerstoel Bedrijfs geschiedenis inclusief de sociale aspecten

Joost Jonker

Verslag over 2018

Onderwijs

In april-mei gaf ik dezelfde colleges als in 2017. Het bachelorcollege getiteld ‘Kansen versus keuzes, westerse multinationals in ontwikkelingslanden’ op basis van Olivier van Beemens boek *Heineken in Afrika* verliep weer succesvol, mede dankzij de gastsprekers, zodat ik besloot het in 2019 opnieuw aan te bieden. Het MA college ‘Moraal in praktijk, Financiële schandalen, normbesef, rechtspraak en maatschappij sinds 1700’ had ik omgegooid in de hoop meer belangstelling te trekken, echter zonder resultaat. Enig nadenken over een ander onderwerp leidde tot het besluit in 2019 een college aan te bieden over de Amsterdamse Schouwburg als bedrijf in de 17e en 18e eeuw, samen met Frans Blom, met wie ik ook de NWO-aanvraag over dat onderwerp indiende.

Twee promovendi verdedigden in juni met succes hun dissertatie: Alberto Feenstra (Gewestelijke kapitaalmarkten in de Republiek) en Tijn van Beurden (Curaçao als offshore financieel centrum). Tijdens het verslagjaar zat ik in twee leescommissies, beide aan de UvA: Bert Westera (Kanonnenhandel Republiek, mei) en Rens Smid (projectontwikkelaars en woningbouw in Amsterdam, september). Het biografieproject over Calouste Gulbenkian, gefinancierd door de Gulbenkian Foundation in Lissabon, is voltooid en wordt in januari 2019 gepresenteerd. De langverbeide publikatie van de inventaris van het archief-Van Eeghen vindt waarschijnlijk vóór de zomer 2019 plaats.

Onderzoek

Als voorheen nam het met Oscar Gelderblom lopende onderzoek naar de evolutie van vroegmoderne geldmarkten in Europa vrijwel al mijn tijd in beslag. De met Frans Blom ingediende VC aanvraag over de Schouwburg als bedrijf redde het helaas niet. We besloten een tweede kans te wagen en kwamen inmiddels door de voorronde. Met Jessica Dijkman en Heidi Deneweth organiseerde ik een succesvolle workshop hier op het IISG over recent onderzoek in de sociale- en economische geschiedenis in Nederland en België.

Het H2020 project over het ontwerpen van een researchinfrastructuur voor digitalisering van bedrijfsgegevens startte formeel in april. Het onderdeel waar ik voor verantwoordelijk ben (WP11, Heritage) begint echter pas in september 2019. Abe de Jong (EUR en Monash, verantwoordelijk voor WP9) en ik besloten gezamenlijk één postdoc aan te stellen voor ons beider projecten, zodat die persoon een stevige aanstelling kan krijgen. We vonden ook een uitermate geschikte kandidaat voor de post, Joanna Ślawatiniec, die in december haar taken opvatte.

Dit project vormt inmiddels de kern van een aantal activiteiten die onderstrepen hoe handig de combinatie van mijn NEHA positie bij het IISG kan zijn. De IISG-collega's wisten namelijk voor elkaar te krijgen dat Metamorfoze *Van Oss' Effectenboek* en de *Gids bij de Prijscourant* in 2019 gaat digitaliseren, waarmee twee voor financieel-historisch onderzoek onmisbare bronnen makkelijk beschikbaar worden. Ik kon dankbaar gebruikmaken van de mogelijkheid via het IISG een stagiair aan te stellen, Faheem Rokadiya en hem vervolgens

met de mij ter beschikking gestelde fondsen een paar weken aanhouden als student-assistent. In die tijd begon hij met het inventariseren en digitaliseren van de NEHA collectie prospectussen van effectenuitgiftes. Het eerste en grootste bestand is nu gedaan en leverde ruim 800 exemplaren op plus een grote rijkdom aan inzichten over het werken van de vroege effectenmarkt en vooral ook over de ontwikkeling van corporate governance in een periode waarover we nog erg weinig weten. Een webtentoonstelling hierover is in voorbereiding en zal een plaats krijgen op de nieuwe IISG website. Tenslotte zijn de eerste stappen gezet om effectenprijzen te digitaliseren volgens de Antwerpse SCOB-methode, zodat onderzoekers er direct mee kunnen rekenen. Het is de bedoeling dit voor de periode 1796-1980 te doen, zodat het bestand enerzijds aansluiting geeft op de 18e-eeuwse veilingprijzen verzameld en bewerkt door Christiaan van Bochove, Oscar Gelderblom en mij, en anderzijds op de eerste digitale bestanden van de twintigste eeuw.

Tezamen met de aanstaande overdracht van het AEX Fondsenarchief aan het IISG krijgt dus een bronnencomplex van belang voor onderzoek naar het Nederlandse bedrijfsleven geleidelijk vorm. Omdat met de volledige realisering daarvan nog wel enige tijd gemoeid zal zijn, kan het van belang zijn nu alvast onder ogen te zien dat mijn aanstelling bij het IISG over anderhalf jaar, in de zomer van 2020, afloopt. Onderhanden projecten of vervolgaanvragen zullen dan dus door iemand moeten worden overgenomen om de continuïteit daarvan niet in gevaar te brengen.

Publicaties

(met Tijn van Beurden), 'Hoe Curaçao een belastingparadijs werd', Follow the money 26 november 2018 (<https://www.ftm.nl/artikelen/hoecuracao-ons-tropisch-belastingparadijsje-werd?share=1>) en 'Society-notaris en Nederlandse bank lieten de zon opkomen op belastingparadijs Curaçao', Follow the money 27 december 2018

(met Oscar Gelderblom), 'Rentés, tontines, actions', in: Catherine Secretan en Willem Frijhoff, red., *Dictionnaire des Pays-Bas au Siècle d'or* (CNRS Publications: Parijs, 2018) 622-623

(met Oscar Gelderblom) 'Enter the ghost, cashless payments in the early Modern Low Countries, 1500-1800', in: R.J. van der Spek and B. van Leeuwen, *Money, currency and crisis, in search of trust, 2000 BC to AD 2000* (Routledge: London 2018), 224-247

Presentaties

'Paper promises, a history of Dutch securities prospectuses' (Brussel, juni)

'Growing apart together, patterns of private debt in the northern and southern Low countries, 1500-1780' (Stockholm, september, IISG, november)

'The long afterlife of a bright idea: negotiatives and the Dutch financial system' (UvA september)

'Early institutional investors and their importance for the Dutch financial system' (Londen oktober)

'A history of money' (WUR Studium Generale, oktober)

'Door Alva's bril, de ironie van de Tiende Penning' (Brielle, oktober)

‘Bedrijfsgeschiedenis en bedrijfshistorische bronnen’ (Tilburg, november)

‘An early securities market in full swing: New data on Amsterdam securities trading in the eighteenth century’ (Parijs, december 2018)